

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 5805/19

לפני :
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט י' אלרון

המערערת : מיכל קליינמן

נ ג ד

המשיבה : 1. מדינת ישראל

משיבים פורמאליים :
2. איילת אנטוניר
3. יוסי סידי
4. בן ציון ג'אן
5. רפאל יצחק
6. עמיקם גרשונוביץ
7. ג'ורג' בן ימין
8. שי ברנס
9. אורלי ורון בן ארוש
10. בנק הפועלים
11. בנק דיסקונט
12. בנק לאומי

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
ב-ת"פ 38315-12-15 מיום 27.06.2019 שניתן על ידי
כב' השופט א' יקואל

תאריך הישיבה : כ"ג בכסלו התשפ"א (09.12.2020)

בשם המערערת : עו"ד מורן כרמון ; עו"ד נועה זעירא

בשם המשיבה 1 : עו"ד חיים שוויצר ; עו"ד רועי לוס ; עו"ד דנה אלון

בשם שירות המבחן : עו"ס ברכה וייס

פסק-דין

השופט י' אלרון:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופט א' יקואל) בת"פ 38315-12-15 מיום 27.6.2019, בגדרו נגזר על המערערת עונש של 10.5 שנות מאסר בפועל לצד ענישה נלווית. זאת, בגין הרשעתה בביצוע עבירות זיוף, מרמה ומס, במסגרתן הכניסה לכיסה סכומי כסף המסתכמים במיליוני שקלים.

עיקרי עובדות כתב האישום

2. נגד המערערת הוגש כתב האישום הכולל 14 אישומים שונים שבהם נטען כי הציגה מצגים כוזבים למכריה, בני משפחתה ונציגי בנקים, במטרה לשכנעם להלוות לה כספים לביצוע השקעות בנדל"ן. בין היתר, הציגה המערערת מסמכים כוזבים בדבר הנכסים אשר היו כביכול ברשותה, הבטוחות אשר התחייבה להעמיד לטובת השקעות אלה, ופרטי ההשקעות, תוך ניצול יחסי האמון אשר טיפחה עם קורבנותיה.

בדרך זו, קיבלה המערערת, על פי הנטען בכתב האישום, סכום כולל של 24,193,817 ש"ח במרמה. הכנסות אלו לא דווחו כדין לרשויות המס, והמערערת אף הוציאה חשבוניות כוזבות כנגד חלקן במטרה להסתיר את מקורן.

בסופו של דבר, נקלעה המערערת לקשיים כלכליים וניתקה בהדרגה כל קשר עם מכריה וקרוביה, אשר רבים מכספיהם ירדו לטמיון. בפרט, בן זוגה לשעבר אשר הפקיד את הונו בידיה, נותר חסר כל והוכרז פושט רגל.

3. לצד זאת, נטען כי המערערת קשרה קשר עם אחרים שפעלו בשמה וסחטו באיומים את עו"ד יהודה זינגר (להלן: עורך הדין), אשר שימש כעורך דינה בתקופה הרלוונטית לכתב האישום, וניסח עבורה חוזים רבים – בהם חוזי הלוואה שלפיהם הועברו לידי המערערת הכספים האמורים במרמה. זאת, לאחר שהטיח במערערת ובאחרים מטעמה כי היא חבה ללקוחותיו מיליוני שקלים, והגיש תלונה במשטרה בנוגע לעבירות המרמה שביצעה.

4. בגין מעשים אלו, יוחסו למערערת עבירות קבלת דבר במרמה וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק); זיוף מסמך בכוונה לקבל דבר לפי סעיף 418 לחוק זה; שימוש במסמך

מזויף לפי סעיף 420 לחוק; ניסיון לקבלת דבר במרמה לפי סעיפים 415 ו-25 לחוק; הלבנת הון לפי סעיף 3(א) לחוק לאיסור הלבנת הון, התש"ס-2000; שימוש במרמה ערמה או תחבולה בכוונה להתחמק מתשלום מס לפי סעיף 220(5) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש]; השמטת הכנסה מדו"ח לפי סעיף 220(1) לפקודה זו; קשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין; וסחיטה באיומים לפי סעיף 428 לחוק זה.

עיקרי הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט המחוזי

5. בהכרעת דינו המפורטת והמנומקת, הנפרשת על פני למעלה מ-140 עמודים, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערערת, לאחר שמיעת ראיות, במרבית העבירות אשר יוחסו לה בכתב האישום, וזיכה אותה מקצתן מחמת הספק.

6. מאחר שבמסגרת הערעור דנן, המערערת אינה מפנה את טענותיה כלפי ממצאי עובדה שקבע בית המשפט המחוזי, אציין בקצרה כי בהכרעת הדין נקבע שהמערערת ניהלה פרשיית מרמה מתוחכמת, רחבת היקף וממושכת כלפי מכריה, בני ומשפחתה וגורמים נוספים. בשים לב לזיכוייה מחלק מהעבירות אשר יוחסו למערערת, נקבע כי היא קיבלה במרמה סכום כולל של למעלה מ-18,000,000 ש"ח.

בכלל זה, הורשעה המערערת בעבירות מרמה לפי המתואר ב-8 מהאישומים; עבירות זיוף מסמך או שימוש במסמך מזויף לפי 6 מהאישומים; עבירת ניסיון לקבלת דבר במרמה לפי אחד האישומים; ובעבירות מס והלבנת הון כפי שיוחסו לה בכתב האישום.

7. לצד זאת, זוכתה המערערת מ-3 עבירות מרמה מחמת הספק, אשר עיקרו בשאלה בדבר קיומו של קשר סיבתי בין מצגי השווא שהציגה לבין החלטת מקורביה למסור לידיה את כספם; מעבירת ניסיון לקבלת דבר במרמה; ומעבירת הסחיטה אשר יוחסה לה, מחמת הספק ביחס למעורבותה במעשים.

8. בגזר דינו מיום 27.6.2019, עמד בית המשפט המחוזי על מדיניות הענישה הנוהגת ביחס לעבירות דומות, ועל הפגיעה החמורה שגרמה המערערת לערכים המוגנים של חופש הרצון, הפעולה והבחירה של הפרט; בהגינות ובאמון הדרושים לשם קיומם של חיי מסחר תקינים; בערכי השוויון המונחים, בין היתר, בבסיס חובת תשלומי מסים; ובערך שבמניעת פעילות עבריינית אשר בעטיו נקבעו איסורים על הלבנת הון.

בפרט, הודגשה חומרת המעשים בהם הורשעה המערערת, בשים לב לסכומים המשמעותיים אשר הגיעו לכיסה במרמה; לריבוי העבירות; לחלקה המרכזי והמשמעותי בכיצוע העבירות; ולנזק אשר נגרם לנפגעי העבירה.

בהקשר אחרון זה, תיאר בית המשפט המחוזי את הנזקים שגרמה המערערת לבן זוגה לשעבר, אשר בטרם פגש במערערת היה בעל נכסים, ובעקבות מעשיה "הגיע עד פת לחם", עבר להתגורר עם הוריו המבוגרים, נזקק לסיוע מצד אחרים לרכישת מזון ותרופות, ושקע בייאוש המקשה עליו להתפרנס באופן סדיר. כמו כן, צוין כי אחיה של המערערת התפתה על ידה למכור את דירת מגוריו וליטול הלוואות מהוריו; וכי גורמים נוספים אשר נפלו קורבן למזימת המערערת נאלצו למכור את דירת מגוריהם לצורך תשלום חובותיהם כתוצאה ממעשיה.

מנגד, נשקלו לזכות המערערת תרומתה הרבה לחברה ונסיבותיה האישיות, בהן היעדר עבר פלילי לחובתה, מצבה הבריאותי ומצוקתה הכלכלית. עוד התחשב בית המשפט המחוזי בחרטה שהביעה המערערת על מעשיה, ובטענותיה באשר למעורבותם של גורמים עברייניים אחרים שבחסותם פעלה, וטענותיה בדבר איומים ומעשי אלימות שנטען כי הופעלו כלפיה.

בהקשר אחרון זה, צוין כי המערערת לא הוכיחה את מעורבותם הנטענת של גורמים אחרים במעשים, ומכל מקום אין די בטענותיה כדי לסתור את חלקה המרכזי והמשמעותי בכיצוע העבירות. על כן, נקבע כי אף שיש לייחס לטענות אלה משקל מסוים בקביעת העונש של המערערת, הרי שאין בהן כדי להביא להקלה משמעותית בעונשה.

9. לאור מכלול שיקולים אלו, גזר בית המשפט המחוזי על המערערת עונשים של 10.5 שנות מאסר בפועל בניכוי תקופת מעצרה; 24 חודשי מאסר על תנאי לבל תשוב ותבצע עבירה מהעבירות שבהן היא הורשעה למשך 3 שנים מיום שחרורה ממאסר; קנס בגובה 1,200,000 ש"ח או 18 חודשי מאסר תמורתו; ופיצוי למתלוננים.

נוסף על כך, נקבע בהסכמת המערערת כי סכום של כ-2,300,000 ש"ח אשר הפקידה בידי צד שלישי לטובת פרויקט בינוי במסגרת הפרשה, ואשר נתפס על ידי המשיבה, לא יחולט לטובת אוצר המדינה – אלא יחולק בין נפגעי העבירה.

10. הערעור בענייננו הופנה בתחילה הן כלפי הכרעת הדין הן כלפי גזר הדין. אולם, בדיון שהתקיים לפנינו מיקדה באת כוח המערערת את טענותיה כלפי חומרת העונש שנגזר עליה, והסכימה לצמצם את טענותיה לעניין זה בלבד.

עיקר טיעוני המערערת בנימוקי הערעור שהוגש מטעמה ובדיון שהתקיים לפנינו, עניינו בטענות שלפיהן העונש שנגזר על המערערת חורג ממדיניות הענישה; וכי יש להקל בעונשה מאחר שהחלטה להעמידה לדין, ולא את יתר המעורבים בפרשה, לוקה באכיפה בררנית.

בכלל זה, נטען כי עורך הדין הוא שעמד מאחורי מעשי המרמה אותם היא ביצעה על רקע מצבה הכלכלי הקשה לאחר גירושיה, והוא שהניח את ידו על הכספים. לביסוס טענה זו, מפנה המערערת לעובדות כתב האישום בו הורשעה, ממנו עולה כי עורך הדין הוא שערך חלק מהחוזים שכרתה עם קורבנותיה; הוא שהעניק להם יעוץ משפטי; הוא אף שהכיר בינה לבין חלק מהמשקיעים המזדמנים אותם הונתה; ושמו מופיע כמחברם של חלק מהמסמכים המזויפים בה עשתה המערערת שימוש לקבלת דבר במרמה.

כמו כן, מפנה המערערת להערת בית המשפט המחוזי, אשר לפיה עדות עורך הדין "מעוררת תמיהות לא מבוטלות"; לקביעת בית המשפט המחוזי באשר לקיומו של ספק ביחס "למהות האמיתית" של ההתקשרות בין הצדדים בעסקה מזדמנת שערכה המערערת עם מכריו של עורך הדין; לקביעותיו באשר מעורבותו של עורך הדין בחלק ממצגי השווא שהציגה המערערת; לראיות שונות מהן ניתן ללמוד לשיטתה על האינטרס הכלכלי של עורך הדין בעסקאות השונות אשר נערכו על ידה, בעוד לשיטתה עורך הדין לא גבה עבור שירותיו שכר טרחה; ולחקירתו במשטרה של עורך הדין, ממנה ניתן ללמוד, על פי הנטען, על כוונתו לשבש את הליכי החקירה.

11. מנגד, לטענת בא כוח המשיבה יש לדחות את הערעור, שכן לשיטתו, העונש אשר נגזר על המערערת אינו חמור באופן המצדיק את התערבותו של בית משפט זה; ואף בטענות המערערת לאכיפה בררנית אין ממש.

בכלל זה, נטען כי גרסת המערערת בערעור, שלפיה עורך הדין יזם את מעשי המרמה ואילו היא אך שיתפה עימו פעולה, סותרת את גרסתה כפי שהובאה בפני בית המשפט המחוזי. זאת, שהרי במסגרת טענותיה ובעדותה בפני בית המשפט המחוזי כפרה

המערערת לחלוטין בעבירות המיוחסות לה, וטענה כי הנזק אשר נגרם למקורביה, קרובי משפחתה, משקיעים מזדמנים ובנקים אשר הלוו לה מכספם לא נגרם כתוצאה ממרמה, אלא מכשל עסקי בלבד. זאת, באופן שאינו מתיישב עם גרסתה כעת בערעור, שלפיה ביצעה את מעשי המרמה בשיתוף עם עורך דינה.

נוסף על כך, נטען כי בעדות המערערת בפני בית המשפט המחוזי היא ציינה במפורש כי גרסתה במשטרה, עליה היא שבה כעת, אשר לפיה עורך דינה הפעיל מערך הלבנת הון אשר במסגרתו היא ביצעה את מעשי המרמה, היא גרסה שקרית.

בהתייחס להערות בית המשפט המחוזי באשר לקשיים לכאורה בהתנהלותו של עורך הדין, צוין כי אלו התמצו בכך שייטכן כי התרשל בבדיקת נתונים מסוימים בהסכמים שכרתה המערערת. אולם, כפי שקבע בית המשפט המחוזי בגזר דינו, בכך אין כדי לבסס במידה הנדרשת בפלילים את מעורבותו של עורך הדין במצגי השווא שהציגה המערערת.

לטענת בא כוח המשיבה, משהמעורבים האחרים בפרשה נחקרו במשטרה, ובהם עורך הדין, ולא נמצאו ראיות מספקות התומכות בגרסת המערערת למעורבותם במעשי המרמה, הרי שאין בהחלטה שלא להעמידם לדין משום אכיפה בררנית.

דיון והכרעה

12. דין הערעור להידחות.

כידוע, אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בעונש שנגזר על ידי הערכאה הדיונית, אלא בנסיבות חריגות שבהן נפלה טעות מהותית ובולטת בגזר הדין, או במקרים שבהם ניכרת חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת (ראו למשל ע"פ 6469/19 אבו דקה נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (27.11.2019)).

עניינה של המערערת אינו נמנה עם מקרים חריגים אלו.

13. ראשית, לא מצאתי ממש בטענות המערערת לאכיפה בררנית העשויה להצדיק הקלה בעונשה.

14. כפי שנקבע לא אחת, אין בעצם החלטת רשויות התביעה להעמיד לדין חלק מהמעורבים בביצוע עבירה כדי לבסס טענה לקיומה של אכיפה בררנית. על פי רוב, טענה מעין זו תתקבל כאשר ניתן להצביע על שיקולים זרים או שרירותיות בהחלטת התביעה להגיש כתבי אישום נגד חלק מהמעורבים בעבירה בלבד. אולם, במקרים חריגים, תתקבל הטענה אף אם לא הוכחה כוונת זדון מצד רשויות התביעה, אם התשתית הראייתית אשר בבסיס החשדות כלפי כל אחד מהמעורבים דומה (ראו למשל ע"פ 3806/16 בלטי נ' מדינת ישראל, פסקה 38 לפסק דיני (23.5.2019), וההפניות המופיעות שם).

15. במקרה דנן, המערערת לא עמדה בנטל המוטל עליה להראות כי עוצמת החשדות כלפי יתר המעורבים בפרשה הצדיקה את העמדתם לדין.

16. זאת, בשים לב להבדלים עליהם הצביע בא כוח המשיבה באשר לתשתית הראייתית שבבסיס החשדות כלפי המערערת, למול זו שהתגבשה ביחס לעורך הדין וגורמים אחרים, אשר מעורבותם בפרשה לא הוכחה – אף לאחר שנחקרו באזהרה במשטרה; לקביעת בית המשפט המחוזי שלפיה לא מצא במידע שאליו הפנתה המערערת כדי לבסס חשד כלפי עורך הדין המצדיק את העמדתו לדין; ולגרסת המתלוננת עצמה בעדותה בבית המשפט המחוזי, שלפיה עורך הדין לא פעל באופן פסול, לכל הפחות עד לקריסתה הכלכלית.

17. משנבדקו החשדות כלפי יתר הגורמים אשר נטען כי היו מעורבים בפרשה, והוחלט כי אין תשתית ראייתית מספקת להעמדתם לדין; ומשהמערערת לא הצביעה על פגם בהחלטה זו של רשויות החקירה, לא מצאתי כי ההחלטה להעמידה לדין עולה כדי אכיפה בררנית באופן המצדיק הקלה בעונשה.

18. שנית, איני סבור כי עונשה של המערערת חמור במידה המצדיקה את התערבותו של בית משפט זה בשבתו כערכאת ערעור.

לעיתים קרובות הפרת יחסי האמון שבין אדם לחברו אינה מלווה בסנקציה עונשית, בשל הקושי להוכיח את מעשי המרמה. זאת, שכן לא פעם מעשים אלו נעשים הרחק מן העין; ובמקרים אחרים, האמון שקדם להם הביא להתנהלות בלתי פורמלית בין הצדדים המקשה על הוכחת מעשי המרמה ומצגי השווא. קשיים אלו מצדיקים מדיניות ענישה מרתיעה כלפי עבריינים המורשעים בגין עבירות מרמה, אשר רומסים את האמון שניתן בהם ונוטלים דבר במרמה תוך הצגת מצגי שווא לזולת.

במקרה דנן, המערערת הפילה ברשתה את הקרובים אליה ביותר, בהם אחיה ובן זוגה, אשר איבדו כספים רבים כתוצאה ממעשיה. הפגיעה שגרמה המערערת לאחרון הייתה כה חמורה, עד שהוא נזקק לחסדי הזולת לשם הצטיידות במזון ותרופות, ונקלע להליכי חדלות פירעון.

בנסיבות קשות אלו, איני רואה כל מקום להתערב בעונש שנגזר על המערערת – אף שיהא מי שיאמר כי העונש שנגזר עליה מחמיר עימה.

19. לא נעלם מעיני פרק הזמן הממושך שבו שהתה המערערת במעצר מאחורי סורג ובריח. אף שאין בכך כדי לשנות ממסקנתי, הרי שלגישתי היה ותתמיד בקשר הטיפולי עם גורמי הטיפול בשירות בית הסוהר, אזי הדבר עשוי לעמוד לזכותה בפני ועדת השחרורים לעניין שחרורה המוקדם על תנאי, כחלק מבחינת מכלול נסיבותיה האישיות לפי סעיף 9(10) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א–2001.

20. סוף דבר, אציע לחבריי לדחות את הערעור.

ש ו פ ט

השופט נ' הנדל:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ד' מינץ:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, י"ג בטבת התשפ"א (28.12.2020).

שופט

שופט

שופט